

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämisestä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva saman niminen laki. Lain tarkoituksena olisi edistää kotoutumista ja hyviä väestösuhteita ja siten vahvistaa maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Tavoitteena olisi myös edistää maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kotoutumislainsäädännön tavoitteet ja monet esitetyt muutokset vahvistavat oikeuksien toteutumista. Yhdenvertaisuus on keskeinen perusoikeus, jonka turvaaminen on edellytys monien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa.

Pidän myönteisenä sitä, että hallituksen esityksen luonnoksessa on arvioitu esitettyjen muutosten vaikutuksia lapsiin. Lisäksi lasten oikeuksia on pyritty parantamaan vastaamaan paremmin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikloita. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että lapsen kuulemisesta poistetaan ikärajat. Mielestäni ehdotetusta säännöksestä tulisi poistaa lapsen kuulemiselle asetetut ikärajat. Kaikkia lapsia tulisi kuulla kehitystasonsa mukaisesti.

Pidän tärkeänä sitä, että maahanmuuttajanaisten tasa-arvoon on kiinnitetty huomiota ja erityisesti osallisuuden ja työllisyyden parantaminen on asetettu esityksessä välttämättömäksi ja tärkeäksi tavoitteeksi.

Muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden aseman vahvistaminen ja oikeuksien edistäminen ei vastaavalla tavalla nouse esille. Pidän tätä puutteena. Hallituksen esityksen

perusteluissa olisi hyvä vielä arvioida, miten esitetyt muutokset vaikuttavat vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asemaan. Pidän esityksen puutteena sitä, että siitä ei ilmene, millä tavoin kotoutumispalvelut vastaavat myös kidutuksen uhrien tai vakavasti traumatisoituneiden tai luku- ja kirjoitustaidottomien henkilöiden tarpeisiin.

Kotoutumislakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassaoleva oleskelulupa Suomessa tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Kotoutumislainsäädännön ulkopuolelle jäävät ne kansainvälistä suojelua tai muuta oleskelulupaa hakeneet, jotka odottavat vielä päätöstä ja asuvat vastaanottokeskuksissa tai yksityismajoituksessa.

On huomattava, että Suomessa asuu hyvinkin haavoittuvassa asemassa olevia maahanmuuttajia, joiden pääsyssä kotoutumislain mukaisiin palveluihin on huomattavia viiveitä. Esimerkiksi oleskelulupaprosessien pitkittyessä kotoutumiseen liittyvät toimet alkavat joskus vasta vuosia maahan saapumisen jälkeen. Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tavoittamista palveluiden piiriin tulisi vahvistaa nykytilasta ja että työvoiman ulkopuolella olevien henkilöiden tavoittaminen kotoutumista edistäviin palveluihin on hajanaista. Esimerkiksi itsenäisesti vastaanottokeskuksesta kuntiin muuttavien ja perheen yhdistämisen perusteella saapuvien sekä muiden maahanmuuttajien osalta on katveita. Valitettavasti en ole voinut vakuuttua siitä, että näihin palvelujen saatavuuden haasteisiin olisi esityksessä ehdotettu riittäviä ratkaisuja.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole arvioitu perheen ja perheen yhdistämisen merkitystä kotoutumisen onnistumiselle. Erityisesti turvapaikanhakijoina tai pakolaisina Suomeen tulleet henkilöt ovat saattaneet joutua eroon perheistään. Vaikeudet perheen yhdistämiseen liittyvissä prosesseissa voivat vaikuttaa kielteisesti henkilön hyvinvointiin ja kotoutumisen tavoitteiden saavuttamiseen.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

-

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

-

Yleiset kommentit kunnan kotoutumisohjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Asumispalvelut ja valvonta

Lausunnolla olevassa luonnoksessa esitetään järjestelmän muuttamista niiden ilman huoltajaa tulleiden lasten osalta, joille on myönnetty oleskelulupa. Näiden lasten osalta asumispalveluiden järjestämisvastuu siirtyisi kunnilta tuleville hyvinvointialueille. Asumispalveluista kuten myös muista lapsen palveluista säädettäisiin sosiaalihuoltolaissa. Palvelut järjestettäisiin lapsille sosiaalihuoltolain mukaan moniammatillisesti lasten yksilöllisten tarpeiden perusteella. Ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämistä muutettaisiin siten, että alaikäisten asumisesta perheryhmäkoteissa tulisi sosiaalihuoltoa ja tältä osin esitetään muutosta sosiaalihuoltolakiin.

Kokonaisvastuun siirtyminen sosiaalitoimelle ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisesta ja muista palveluista on mielestäni perusteltua. Tässä esityksessä ei kuitenkaan esitetä muutoksia vastaanottopalveluiden järjestämiseen ja niiden lasten palveluiden järjestämiseen, joilla ei (vielä) ole oleskelulupaa.

Nykytilanteen osalta luonnoksessa viitataan esimerkiksi siihen, että lapset majoittuvat nykyisin suurelta osin asumisyksiköihin, jotka ovat sekä ryhmä- että perheryhmäkoteja. Tällöin lapsi voi siis jäädä asumaan siihen kuntaan, jossa hänen vastaanottopalvelunsa on järjestetty.

Vastuun siirtyminen ilman huoltajaa tulleiden lasten asuinpalveluiden järjestämisen osalta sosiaalihuollon viranomaiselle, on mielestäni perusteltua. Tämä koskee myös asuinyksiköiden ja palveluiden valvontaa.

Tähän mennessä asuinyksiköiden valvontavastuuta ei ole määritelty selkeästi lainsäädännössä. Osin on ollut epävarmaa, onko valvontavastuu sekä oikeus tutkia kanteluita, kuulunut muille viranomaisille kuin eduskunnan oikeusasiamiehelle. Ehdotettujen muutosten myötä lupa- ja valvontavastuu kuuluisi ensisijaisesti aluehallintovirastoille sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle, Valviralle. Muutos olisi tärkeä esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.3 artiklan mukaisen oikeuden toteutumiseksi. Sen mukaan lapsella on oikeus siihen, että hänen huolenpidostaan ja suojelustaan vastaavien laitosten, palveluiden ja henkilökunnan toimintaa valvotaan.

En pidä tyydyttävänä tilannetta, jossa laillisuusvalvonta kuuluisi vain oikeusasiamiehelle. Ylimmän laillisuusvalvojan lisäksi perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää myös ensisijaisia valvoja.

Luonnoksen mukaan valvonta olisi jäämässä nykyisen sääntelyn varaan siltä osin, kun kyse on vastaanottolain mukaisiin ryhmäkoteihin ja yksityismajoitukseen sijoitettujen lasten asumis- ja muiden palveluiden valvonnasta. Tällöin kyse olisi siis niistä ilman huoltajaa tulleista

turvapaikanhakijalapsista, joilla ei ole oleskelulupaa. Nykyisen käytännön perustella samassa asumisyksikössä voisi olla sekä lapsia, joilla on oleskelulupa, että lapsia, jotka vielä odottavat päätöstä hakemukseensa. Näin ollen useat eri viranomaiset ohjaisivat ja valvoisivat samaa yksikköä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ”hybridiyksiköiden ohjausta ja valvontaa olisi näin ollen tehtävä sosiaalihuollon valvonnasta vastaavien hyvinvointialueen, aluehallintoviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sekä Maahanmuuttoviraston yhteistyönä. Mahdollisia toiminnan puutteita ratkottaessa olisi kuitenkin arvion mukaan mahdollista selvitysten perusteella kohdentaa toimenpiteet oikealle vastuutaholle.”

Näkemykseni mukaan edellä ohjauksen ja valvonnan jakaantuminen usealle eri viranomaiselle lisää hallinnollista työtä ja epäselvyyksiä siitä, kenelle vastuu yksikön ohjauksesta ja valvonnasta eri tilanteissa kuuluu. Esitetyssä mallissa riskinä on, ettei valvontaa tosiasiaassa tehdä tai se ei ole tehokasta. Pidän ehdotusta valvonnan osalta epäonnistuneena.

Pidän myönteisenä muutoksena sitä, että lapsilla ja nuorilla olisi jatkossa oikeus saada valituskelpoinen päätös asumiseen liittyvissä ratkaisuissa. Tämä muutos merkitsee heidän perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun oikeusturvansa vahvistumista ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista käytännössä.

Rajoitustoimenpiteet perheryhmäkodeissa

Perheryhmäkodeissa käytössä olevien rajoitustoimenpiteiden osalta esitetään hallituksen esityksen lausuntokierrosta varten kaksi vaihtoehtoista ratkaisua. Ensimmäinen vaihtoehtoon mukaan esitetään, että perheryhmäkodissa käytettävien rajoitustoimenpiteiden osalta sovellettaisiin vastaanottolain säätelyä. Ratkaisu olisi voimassa olevan lain mukainen. Toisen esitetyn vaihtoehtoon perustella rajoitustoimenpiteitä ei voisi jatkossa käyttää perheryhmäkodissa.

Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen on oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa jatkuvasti toistuva teema. Rajoitustoimet voivat olla kokonaan perusteettomia ja nojautua laitoksen käytäntöihin ilman lainsäädännöllistä perustetta. Rajoittamiskäytäntöjen valvonta on riittämätöntä ja toimenpiteiden kontrolloitavuus puutteellista varsinkin niissä tapauksissa, joissa menettelylliset oikeusturvatakeet ovat sääntelemättä.

Koska lakiin perustumattomien käytäntöjen muodostuminen merkitsee herkästi perusoikeuksien loukkausta, pidän esitetyistä vaihtoehtoista parempana ensimmäistä vaihtoehtoa, jonka perusteella perheryhmäkodeissa edelleen sovellettaisiin vastaanottolain mukaisia rajoitustoimia osittain.

Sovellettaviin rajoitustoimiin sisältyisivät aineiden ja esineiden haltuunotto (60§) ja käytössä olevien tilojen tarkastaminen (61 §). Esitän muutaman huomion havaitsemistani ongelmakohdista:

Esityksen perusteluista tai ehdotetuista pykälistä jää epäselväksi, minkälainen muutoksenhakuoikeus rajoitustoimenpiteiden käytöstä olisi. Mikäli rajoitustoimenpiteistä säädetään siten, että vastaanottolain rajoitustoimia sovelletaan osittain on lasten oikeusturvan kannalta välttämätöntä, että myös rajoitustoimenpiteitä koskevasta muutoksenhausta on säädetty täsmällisesti.

Pidän tärkeänä esitettyä muutosta siitä, että rajoitustoimenpiteistä laadittava pöytäkirja toimitettaisiin hyvinvointialueelle, jotta lapsen omatyöntekijä saisi tiedon perheryhmäkodissa tehdystä toimenpiteistä. Lisäksi pöytäkirja olisi toimitettava aluehallintovirastoon, jonka alueella perheryhmäkoti toimii.

Vastaanottolain 61 §:n mukaan vastaanottokeskuksen asukkaan käytössä olevat tilat voidaan tarkastaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että asukkaalla on hallussaan lain 60 §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä. Saman pykälän 2 momentin mukaan tarkastamisesta päättää ja tarkastamisen suorittaa keskuksen johtaja taikka hänen määräämänsä sosiaalihuoltotyötä tekevä henkilö. Tarkastaminen on tehtävä keskuksen toisen työntekijän, ja jos mahdollista, asukkaan läsnä ollessa. Vastaanottolain säännös eroaa vastaavaa tarkastamista koskevan lastensuojelulain 67:§:n 3 momentin sanamuodosta, jonka perusteella ”tarkastaminen on tehtävä lapsen ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus voidaan kuitenkin erityisestä syystä tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Lapselle tulee selvittää tarkastuksen syy.” Näkemykseni mukaan lapsen oikeudet tulisivat paremmin huomioiduksi, mikäli myös vastaanottolain tarkastukseen liittyvä pykälä kirjoitettaisiin alaikäisten lasten ryhmäkotia varten siten, että lähtökohtana olisi LSL mukaisesti lapsen läsnäolo tarkastuksessa sekä maininta siitä, että lapselle on selvitettävä tarkastuksen syy kielellä, jota hän ymmärtää hyvin.

Muut huomiot lasten ja nuorten palveluista

Luonnoksen mukaan lapsille tehtäisiin sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaiset yksikölliset palvelutarpeen arvioinnit. Samassa yhteydessä tulisi nähdäkseni arvioitavaksi myös lasten mahdollinen lastensuojelutarve (36 §:n 4 mom. ja lastensuojelulain 27 §). Ilman huoltajaa tulleilla lapsilla on usein monia traumaattisia kokemuksia takanaan. Mielestäni onkin mahdollista, että säännönmukainen palvelutarpeen arviointi tulee johtamaan näiden lasten osalta nykyistä merkittävästi useammin lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen.

Ehdotuksen mukaan ilman huoltajaa tulleille lapsille ei mahdollisesti sosiaalihuollon (tai lastensuojelun) asiakkuuden vuoksi tehtäisi lainkaan kotouttamissuunnitelmaa. Mielestäni tulisi vielä

selvittää, miten voitaisiin varmistaa, että asiakassuunnitelmassa otettaisiin huomioon riittävällä tavalla myös ne palvelut, joihin lapsella on mahdollisesti oikeus kotouttamislain nojalla.

Olen kiinnittänyt ratkaisukäytännössäni huomiota siihen, että lastensuojelun asiakkaana olevaa lasta tulisi avustaa kansalaisuuden hakemisessa. Luonnoksessa ehdotetaan, että Suomen kansalaisuuden saamisen vaikutus lapsesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen poistuisi (s. 129), mitä pidän myönteisenä.

Lapsen edustajaa koskevat ehdotukset

Ilman huoltajaa Suomeen tulleelle lapselle määrätään edustaja käyttämään lapsen puhevaltaa yksin tai varttuneemman lapsen ohella. Lapsen oikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen näkökulmasta edustajalla on merkittävä rooli. Edustajan tulee tuntee palvelujärjestelmä ja erilaisiin oleskelulupiin, jatkolupiin, ja perheenyhdistämiseen liittyvä oikeudellinen kehikko, jotta hän voi tehdä lapsen edunmukaisia ratkaisuja ja päätöksiä, joita edustajana tulee eteen. Vastuu lapsen puhevallan käytöstä edellyttää sitä, että edustajalla on riittävät tiedot viranomais- ja valitusprosesseista.

Tiedossani on, että turvapaikanhakijoina ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten edustajajärjestelmässä on havaittu useita kehittämisen tarpeita. Edustajajärjestelmää ja siihen liittyvä edustajien rekrytointia, ohjeistusta ja edustajien kouluttamista on pidetty puutteellisena. Myöskään edustajien valvontaa ei ole pidetty riittävästi säänneltynä eikä tehokkaana. Suomessa ei ole ollut yleistä alan toimijoiden käytössä olevaa rekisteriä. Edustajan työtä ohjaavat turvapaikka vaiheessa Maahanmuuttovirasto ja kotoutumisvaiheessa Ely-keskukset sekä TEM. Pidän edustajajärjestelmän kehittämistä tärkeänä, jotta lapsen oikeudet toteutuvat entistä paremmin.

Edustajatoiminnan ohjausta, suunnittelua ja valvontaa ei ole voimassa olevassa lainsäädännössä säädetty minkään viranomaisen tehtäväksi. Vastaavasta tehtävästä turvapaikanhakijoiden osalta on säädetty vastaanottolaissa. Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi edustajan määräämisestä, edustajan vapauttamisesta tehtävästään, edustajan kelpoisuudesta ja edustajatoiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta sekä valvonnasta.

Nähdäkseni ehdotetut muutokset ovat tärkeitä ja oikeansuuntaisia. Pidän kuitenkin ongelmallisena sitä, ettei edustajajärjestelmän puutteita ja kehittämisen tarpeita esitetä ratkaistavaksi kokonaisuutena. Edustajajärjestelmästä vastaavat viranomaiset eroavat sen perusteella, onko lapsella oleskelulupa vai ei. Lapsen saapuessa maahan hakemaan turvapaikkaa tai muuta oleskelulupaa edustaja määrätään vastaanottokeskuksen esityksestä. Maahanmuuttovirasto ohjeistaa, vastaa koulutuksesta ja valvoo edustajia. Oleskelulupapäätöksen jälkeen edustajien ohjeistaminen, kouluttaminen ja valvonta siirtyy ELY-keskuksille. Näkemykseni mukaan vastuu edustajajärjestelmästä ja edustajien valvonta olisi hyvä keskittää yhdelle viranomaistaholle, jotta edustajien ohjeistaminen, koulutus ja valvonta olisi yhdenmukaista ja tehokasta.

Kelpoisuus ja tehtävät

Edustajan kelpoisuudesta ja tehtävistä esitettyssä kotoutumislain 35 §:ssä viitataan vastaanottolain vastaaviin pykäliin. Vastaanottolain mukaan edustajaksi määrättäisiin tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö toimittaa rikosrekisteriotteensa käräjäoikeudelle ennen kuin hänet voidaan määrätä tehtävään. Kiinnitän huomiota siihen, että edustajan kelpoisuudesta on säädetty melko suppeasti. Edustajaksi valittavalta henkilöltä kuitenkin vaaditaan laaja-alaista osaamista. Edustajien koulutuksen puutteellisuuteen on useasti kiinnitetty huomiota. Näkemykseni mukaan lapsen oikeuksien toteutumiseksi on tärkeää säätää myös edustajilta edellytettävästä osaamisesta tai luoda edustajille suunnattu koulutus tai kurssi, jossa heille annetaan tarvittavat tiedot tehtävän hoitamista varten.

Edustajan tehtävien osalta kotouttamislaissa viitataan vastaanottolakiin. Vastaanottolain 41 §:n mukaan edustaja käyttäisi huoltajalle kuuluva puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa. Esitetystä säännöksestä ei käy edustajan tehtävät tarkemmin ilmi, mutta hallituksen esityksen perusteluissa tehtäviä on avattu seuraavalla tavalla:

”Edustaja käyttäisi huoltajan puhevaltaa lapsen kotoutumiseen, koulutukseen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja muihin asioihin liittyvissä keskeisissä kysymyksissä. Edustajan olisi tarvittaessa avustettava lasta yhteyden pitämisessä lapsen Suomessa tai muualla oleviin sukulaisiin. Edustaja voisi käynnistää lapsen perheen jäljittämisen Suomen Punaisen Ristin henkilötiedustelun kautta, jos lapsella ei ole tarkkaa tietoa perheensä olinpaikasta eikä yhteystietoja perheen tavoittamiseksi. Edustajan tulisi mahdollisuuksien mukaan neuvotella lapsen tulevaisuudesta lapsen sukulaisten tai sen yhteisön edustajien kanssa, johon lapsi tuntee kuuluvansa. Edustajalla on läsnäolo-oikeus kaikissa suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseissa, mukaan lukien valitusasioiden käsittelyissä, hoitojärjestelyissä ja kaikissa toimissa, joissa pyritään etsimään pysyvää ratkaisua lapsen tilanteeseen. Tässä yhteydessä edustajan tulee varmistaa lapsen edun turvaaminen ja se, että lapsen oikeudelliset, sosiaaliset, terveydelliset, henkiset, aineelliset ja koulutukselliset tarpeet katetaan asianmukaisesti muun muassa siten, että edustaja toimii yhteyshenkilönä lapsen ja lapsen tarvitsemaa hoidon jatkuvuutta tarjoavien erityisvirastojen tai henkilöiden välillä.

Jatkovalmistelussa olisi hyvä vielä harkita, tulisiko edustajan tehtävistä säätää tarkemmin lailla.

Valvonta

Kotouttamislaista on aikaisemmin puuttunut edustajien valvontaa koskeva sääntely. Pidän tärkeänä, että valvonnasta säädetään laissa.

Valvonnasta vastaisi ehdotuksen mukaan ELY-keskus. Lisäksi ehdotetaan edustajia koskevan rekisterin laajentamista koskemaan myös oleskeluluvan saaneiden lasten edustajia.

Lausunnolla olevan luonnoksen perusteella jää nähdäkseni ainakin jossain määrin epäselväksi, säilyisikö lapsen puhevallan käyttö hänen hoitoaan, kasvatustaan tai muuta huolenpitoaan koskevissa asioissa vastaanottokeskuksella siitä huolimatta, että vastuu näiden palveluiden järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueelle. Ehdotusta tulisi tältä osin selkeyttää ja lapsen puhevallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamista arvioida uudelleen. Ehdotuksen valossa tehtävät edustamisessa jakaantuisivat lapsen edustajan, vastaanottokeskuksen sekä mahdollisesti sosiaalihuollon alaisen perheryhmäkodin (tai niissä tapauksissa, joissa lapsi on lastensuojelun asiakkaana mahdollisesti lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän) välillä.

Varhaiskasvatus ja koulutus

Lasten osalta esityksen perusteluissa todetaan, että alle 7-vuotiaille lapsille keskeisin kotoutumista edistävä palvelu on kunnan järjestämä varhaiskasvatus. Hallituksen esityksessä todetaan, että tutkimustulosten pohjalta on arvioitu, että ulkomaalaistaustaisten lasten kotoutumisen edellytyksiä voitaisiin parantaa lisäämällä heidän vanhempiansa työllisyyttä ja kehittämällä kielitaitoa. Maahanmuuttajanaisten heikko kotoutuminen ja lasten osallistumattomuus varhaiskasvatukseen vaikuttaakin myös toisen sukupolvenmaahanmuuttajiin. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten lukutaito on merkittävästi parempi toisella luokalla kuin niiden, jotka eivät osallistuneet varhaiskasvatukseen.

Hallituksen esityksen luonnoksessa myös todetaan, että erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien tavoittamista ja osallistumista palveluihin on välttämätöntä lisätä.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on kiinnitetty huomiota turvapaikanhakijalasten tai tilapäistä suojelua saavien lasten oikeuteen päästä varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen piiriin.

Hallituksen esityksen luonnoksessa kotoutumislain 9 § koskee ohjausta ja neuvontaa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maahanmuuttajille annettavasta perustiedosta. Perustietoa jakaisi mm. Maahanmuuttovirasto ja Digi- ja väestötietovirasto oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestörekisteröinnin yhteydessä.

On huomattava, että kunnalla on velvollisuus järjestää esiopetusta ja perusopetusta jo ennen oleskelulupapäätöstä. Näkemykseni mukaan olisi hyvä pohtia kuinka vahvistetaan tiedottamista

lasten oikeudesta varhaiskasvatukseen jo ennen varsinaista oleskelulupapäätöstä. Tiedottamista olisi syytä tehostaa jo vastaanottovaiheessa.

Tällä hetkellä koulutusjärjestelmämme ei tarjoa kaikille maahanmuuttajataustaisille oppilaille tasaveroisia mahdollisuuksia. Vireillä oleva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 55/2022 vp), jossa ehdotetaan säännöstä erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

-

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Ks. kohta Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Mäkinen Tiina
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Maija
Sakslin; Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Elina Castrén

